

A talajelőkészítés célja a talaj és felszínének ültetésre — kivételesen vetésre — való alkalmasság tétele. Így mondtuk eddig. Súlyosbodó ápolási gondjaink miatt azonban ma már ki kell egészítenünk: a talajelőkészítés időszakában kell megtörni azt a növényi konkurenciát, amely a felújítást várhatóan támadja annak lábvetése előtt. A legbelterjesebb — teljes területet érintő, forgatásos — talajelőkészítés Magyarországon elsősorban a homoktalajokon szükséges és szinte ezekre is korlátozott. Talajtani okokból, de mindenekelőtt az egyre súlyosabb érvként jelentkező gazdaságossági megfontolásokból a részleges, sőt forgatás nélküli eljárásokat keressük. Különös érdeklődésre tarthatnak számot — 20—25°-nál nem meredekebb területeken — azok a gépek, amelyek a talajt forgatás nélkül fellazítják, közben az avart, a felapritott vágáshulladékot gyökerekkel együtt a talajba keverik.

Legyen a talajelőkészítés teljes vagy részleges, azonnal felmerül a kérdés: *milyen távol legyenek egymástól az új erdő sorai és abban az egyes növények?* Erdőművelés-technikai nézőpontból javasoljuk a 2,80 m körüli sortávolságot, de hangsúlyoznunk kell, hogy egységes hálózati méret sem termőhelyre, sem fafajra nem adható. Igen nagy a jelenlegi csemeteszám, legalább felére kívánatos csökkenteni. Ez egyben a tőtávolság növelését is jelenti természetesen.

Az ültetés forgatással előkészített területeken megoldott. Világszerte az érdeklődés homlokterében állnak azonban a forgatással elő nem készített — tuskós, köves — területeken alkalmazható ültetőgépek. Első példányait ismerjük: nagy energiaigény, korlátozott teljesítmény jellemzi e gépeket, a keletkezett erdők nevelése, védelme nehezen oldható meg. E gépekkel mégis hamarosan találkozunk, ezt sürgeti a vágástakarítás, a tuskózás drága volta, indokolja a talajt, a biológiai és a technikai előrehaladás, nem beszélve a gazdaságosságról. Figyelemre méltók azok a kísérletek, amelyek a talaj részleges előkészítését, az ültetést, egyidőben a műtrágya és növényirtó vegyszer adagolását egyetlen géppel tervezik megoldani. Ezek a ma már prototípusként működő gépek fogalmaztatták meg azt az igényt is, hogy neveljenek nekik megfelelő méretű, folyamatos munkájukat lehetővé tévő, bármikor ültethető, lehetőleg méretesebb csemetét.

Lejtős — 20—25°-nál meredekebb — felszíni talaj előkészítésére magyar gépsor is áll rendelkezésre, a gépsor földes kopárokra használható. Mi lesz azonban a tuskós, köves lejtőkön? Ma nincs erre válasz, de a tuskóval a következő években megkezdik a harcot a prototípusban már itt-ott látható gépekkel. Legvalószínűbb megoldás, hogy a tuskót kikerülik. Számottevő azoknak a területeknek a nagysága, ahol a gép nem tud mozogni. A mótoros ültetőlándzsák jelzik itt a jövő útját. Az alkalmazott csemete csak burkolt gyökerű, kezelhető, könnyű konténerben, olcsón szállítható itt is.

Az erdősítések ápolásában előreláthatóan a vegyszeres eljárások hódítanak tért és az ápolást már a talajelőkészítés időszakában előkészítik.

Haják Gyula:

634.0.61:634.0.32

AZ ERDEI FELTÁRÓHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

Bár az elmúlt negyed évszázadban végrehajtott útépitési beruházások számottevően megnövelték erdőterületeink feltártságát, ennek ellenére korántsem állíthatjuk, hogy a meglévő üzemi szállítópályák mennyiségi és minőségi szempontból kielégítik a jelen, de még inkább a jövő erdőgazdálkodása által támasztott igényeket.

A IV. ötéves tervidőszak kezdetén 2664 km erdei út és 480 km erdei vasútvonal képezte erdőterületeink üzemi feltáróhálózatát. Az 1971—75. években mintegy 550 km erdei szállítópálya építése várható, s megvalósulása esetén az erdei feltáróhálózat összes hossza eléri a 3700 km-t. Az erdőterületeket érintő, vagy átszelő mintegy 1800 km-re becsült közúti és mezőgazdasági úthálózatot is számításba véve a IV. ötéves tervidőszak végére összesen 5500 km közlekedési pálya szolgálja az erdők feltárását, ami átlagosan 6,8 fm/ha feltártságot jelent. Ez messze elmarad az intenzív erdőgazdálkodást folytató országokétól.

A jelenlegi helyzet minőségi értékeléséhez bizonyos támpontot adnak a IV. ötéves tervidőszak beruházásainál tapasztalható tendenciák:

— az erdei vasúti hálózat bővítése a III. ötéves tervidőszak végén befejezettek tekinthető, mivel az erdei vasutak egyre kisebb szerepet töltenek be a faanyagmozgatásban;

— az új utak létesítésénél az egyes úttípusok aránya eltolódott az I. és II. osztályú, tehát szilárd burkolatú utak irányába;

— a koncentráltan jelentkező szállítási feladatok következtében megindult a 15—20 évvel ezelőtt létesített makadám utak korszerűsítése;

— az újonnan épített szilárdburkolatú utak zömét már bitumennel itatott és impregnált zúzalékkal felületkezelt pályaszerkezettel építették meg, a vizes makadám alkalmazása az erdészeti gyakorlatban is háttérbe szorult;

— az útfenntartás gyakorisága és hatékonysága az elmúlt 4—5 évben erősen visszaesett és ez elsősorban a szilárd burkolatú utak műszaki állapotának leromlásában mutatkozik meg.

Az erdőfeltárás fejlesztési feladatait az 1958 és 1970 között kidolgozott erdőfeltárási alaptervek határozzák meg. Az elmúlt években a népgazdaság egészében bekövetkezett fejlődés szükségszerűen előtérbe helyezte az alaptervek korszerűsítését. Ennek megfelelően 1970 végén a MÉM elrendelte az alaptervek felülvizsgálatát és tartalmi kibővítését magában foglaló regionális erdőfeltárási és fejlesztési kerettervek kidolgozását. A keretterv minőségi változást jelent az alaptervhez képest. Amíg az alaptervek 20 fm/ha, addig a kerettervek 12—15 fm/ha feltártságot irányoznak elő. A tervezett útosztályok közötti megoszlás a kerettervek építési üzemterveiben eltolódik a szilárd burkolatú utak irányába. A kerettervek tartalmazzák az erdő közjóléti funkciójából adódó útépitési szükségletek kielégítését is. Érvényesül bennük a vágáskoncentráció, a hosszúfás termelési technika, továbbá nagyobb tengelynyomású gépjárművek által támasztott igények kielégítése. Figyelembe veszik a vasútvonalak racionalizálásának hatásait és számolnak a fafeldolgozó üzemekbe való közvetlen közúti szállítás lehetőségével is. Végül a megváltozott viszonyoknak és megnövekedett feladatoknak megfelelő új útkategóriákat alkalmaz.

Az új útkategorizálás bevezetéséhez, a műszaki tervezés paramétereinek módosításához szükség van a ma érvényben levő, több mint 15 évvel ezelőtt készített úttervezési előírások átdolgozására és korszerűsítésére. Az új tervezési útmutató összeállítása az ERDŐTERV gondozásában már megkezdődött, kiadására ez év végén, de legkésőbb 1974-ben kerül sor.

Az előirányzott hatalmas útépitési programnak a megvalósítása, az építési ütem fokozása és a feltárásra fordítható pénzügyi források hatékony felhasználása alapvetően megkövetelik, hogy az erdőgazdálkodó szervek az eddigi gyakorlatnak megfelelően továbbra is saját kivitelezésben végezzék az erdőfeltárást. A várható munkaerőcsökkenés indokoltá teszi az egyes útépitési eljárások komplex gépesítését. A technikai fejlesztés irányát a nagyobb teljesítményű, korszerű konstrukciójú útépitő gépek beszerzése jelenti.

Az állóeszköznilyvántartásban szereplő erdei utak bruttó értéke meghaladja az egymilliárd forintot. Ez önmagában is érzékelteti az útfenntartás jelentőségét. Erre a gazdálkodó szervek egyre kevesebb gondot fordítanak. A jövőt illetően gyökeres változás szükséges. Az erdőgazdaságok az útfenntartás kérdéseit egyik legfontosabb fejlesztési feladatuknak kell tekintésük. A hatékony útfenntartás érdekében mindenekelőtt gondoskodni kell a megfelelő technikai felszerelésről és nem kevésbé fontos teendő az útfenntartó szervezet korszerűsítése.

Az erdő többcélú hasznosítása révén a jövőben tovább növekszik az erdei utak jelentősége. Új igények jelentkeznek, s ezek kielégítéséhez meg kell keresnünk azokat az eljárásokat és megoldásokat, amelyek az utak minőségének javítása mellett a gazdaságossági követelményeket is érvényre juttatják. Evvel párhuzamosan meg kell teremteni az egyre növekvő üzemi úthálózat hatékony fenntartásához szükséges előfeltételeket is.

Dr. Szepesi László:

634.0.36/37:634.0.82

A FAKITERMELŐ AGGREGÁTOK VÁRHTÓ SZEREPE A HOSSZÚFÁS FAKITERMELÉSBEN

Az aggregátokkal mintegy 20—30 éve kísérleteznek, üzemszerű alkalmazásuk néhány országra korlátozódik. Az aggregátok közül a hidraulikus ollók teljesen sík, kedvező terepviszonyok között terjedtek el. Teljesítményük napi 1000—1200 törzs, az átvágható átmérő olykor 80—90 cm. A kés roncsoló hatása miatt csak meghatározott választékok termelésére alkalmasak. A döntő-rakásológépek 1—4 m³-es rakományokat gyűjtenek össze, ezeket a közelítőútra dobják, ahonnan hidraulikus markolóval ellátott traktorok viszik tovább. A döntő-közelítőgépek az összegyűjtött anyagot közelítik is, s nagyobb rakományok kialakítására képesek. Teljesítményük elérheti a 60—80 m³-t is műszakonként. A felkészítő aggregátok különböző rendszerűek, a gallyazó, a gallyazó-daraboló változatok mellett legkorszerűbbnek a döntő-gallyazó-daraboló-közelítő aggregátokat tartják. Ez esetben egy gép valamennyi vágásterületi munkát elvégez.

A fakitermelő aggregátok a fahasználati technika fejlettebb szintjét képviselik. Alkalmazásukkal a termelékenység a jelenleginek 2—4-szeresére fokozható. A beruházási eszközígény pedig elérheti a jelenlegi 5—10-szeresét is.

A fakitermelő aggregátokra a jövőben feltétlenül számítani lehet. Alkalmazásukhoz azonban számos előfeltétel szükséges. Meg kell alaposan vizsgálni, hol milyen nagyságrendű területeken lehet használatukra számítani, s melyek üzemeltetésük előfeltételei. Elemezni kell ennek során a csatlakozó műveletekre való kihatást, s az ezekben végrehajtandó változásokat is.

Gondoskodni kell a megfelelően kiválasztott munkahelyek előkészítéséről, s az üzemeltetési előfeltételek biztosításáról. Az aggregátok fokozottan művezetés-igényesek. Bonyolult hidraulikus rendszerük gyakori meghibásodásra hajlamos, de kapacitásuk egyébként is csak szervezett körülmények között használható ki.

Az előkészítés és a gondos üzemeltetés kihangsúlyozása azért is lényeges, mivel hazai viszonyok között az aggregátok felhasználási területe ma még eléggé korlátozott. Síkvidéki fenyvesek, nyárasok jöhetnek elsősorban számításba. Ha a jelenleginél stabilabb és erősebb gépeket alakítanak ki, az enyhe lejtők és más fajok is számításba jöhetnek. Alkalmazásukat részben vagy nem megfelelő